

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LESTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne druze (vsevan Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$1.00 za pol leta, \$1.50 za tretjo leto; za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.
Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Člani plačujejo po dogovoru.—Kopiralni dopolnili in naročenih člankov se ne vračajo. Kopiralni literarni vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slovenski, če je priložil poštne.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse karte in slika: **PROSVETA**

1937-38 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Tavanje za delom

Milwaukee, Wis.—Bilo je pred letom dni, ko sem stopal po pločniku ulice našega mesta in srečeval ljudi, brezposelne in zaposlene. Med njimi sem srečal tudi Toma, mojega znanca. Bil je prepaden pa suh. Ko sem ga združljivo videl, je bil ves drugačen, čeden in dokaj debel.

Seveda sem ga vprašal, kaj čudno se mi je zdelo, da je prišla taka sprememba. Vprašal sem ga, kaj se je pripetilo, da je postal ko senca in da izgleda kot bi bil sedemdeset let star. Zakaj taka sprememba? Ali je bolan?

Na moja vprašanja je Tom odgovoril, da ni bolan ne star. Ampak ta prokleta brezposelnost ga tare, mu dela veliko preglavico in skrbi. To ga tako tare, da večkrat ne ve, kje je in kod hodi, je dejal. Vsak dan hodi okrog za delom, a ga nikjer ne dobi. Najhuje mu je takrat, je dostavil, ko se vrne domov ves utrujen od dolge hoje od tovarne do tovarne. Poleg tega pa mu žena pravi, da ni nikjer za delo niti vprašal, kajti če bi, ga bi tudi gotovo dobil, kakor ga dobijo drugi. On pa ne dobi dela zato, ker noče delati, mrcina lena!

Dalje je govoril, zakaj taka sprememba na njem. Lahko si misliš, če slišiš take besede od svoje žene, ne samo enkrat, večkrat, da ne morejo v tebi živeti pravilno delovati. Zato ni čudno, da se je tako spremenil, da je postal suh, da se je tako postaral in da je tako prepaden. Sedaj se pa vrhu tega bliža zima. Žena stalno brenka, da je treba kupiti tople obleke, premoza itd., pa ni s čim. Če bi hotel poleti delati, bi sedaj bil preskrbljen za svo zimo in imel bi še par dolarjev v žepu, je dejal.

Očividno Tomova žena misli, da so v deželi še sedaj, po dolgi depresiji, še vedno "dobri časi", da vsakdo, ki hoče delati, lahko delo dobi. Tako ga bi "lahko" dobil tudi znanec Tomaž, če ne bi lenaril po parkih, po mnenju njegove žene.

Tako sva se pogovarjala s Tomom, ko sva se prvič po dveh letih po naključju sestala. Vprašal sem ga, kaj ga je vendar zaneslo v ta del mesta, na vzhodno stran Milwaukeeja, ali nas je prišel obiskat ali kaj. Povedal je, da je sem zašel po naključju, ko je šel za delom. Večkrat prebreme razne dele mesta.

Tomažu se je mudilo domov, ker je imel še dolgo pot do doma. Menil sem, da se pelje z ulično v tako daljavo, pa je odvrnil, da mora hoditi vso dolgo pot, ker nima s čim plačati voznine na ulični. V žepu nisem imel dovolj, da bi mu dal za vozniš. Segla sva si v roke z željo, da se spet v kratkem snideva. Dostavil je, da morda, če ga ta prokleta depresija prej ne požen v krstovo deželo. Klaverno je odkreval proti zapadu. Morda je bil tudi lačen, kajti ura je kazala že tri popoldne.

Leto pozneje sva se spet sestala s Tomažem. Izgledal je veliko boljše in ni bil več tako prepaden. Povedal mi je, da je nekaj časa delal pri Allis kompaniji. Špijoni pa so toliko časa hodili okrog njega, ga izpraševali o osebnih zadevah, če hodi k maši, če kaj ve o socializmu in komunizmu, da jim je prihrdil na prvo vprašanje, ostala pa zanikal. Toda to ni zadostovalo. Še nadalje so ga pestili s takimi in podobnimi vprašanji. Na zvite načine so ga končno dobili, da se je udal in povedal resnico o svoji pripadnosti in prepričanju. Kmalu zatem je sledilo odslovljenje. Rekli so mu, da ni dela zanj, ker je oddelek, v katerem je bil on zaposlen, ustavil obrat. V tovarniški pisarni so mu izplačali zaslužek in ostal je brez dela.

Cez nekaj časa je Tomaž dobil delo pri Simmons Body kompaniji, kjer so zaposleni večinoma Nemci, menda vsi katoličani, med katerimi kar mrglj špijonov. Ker ne morejo z delavci govoriti med delom, ker je treba delati kot ura, špijoni nadlegujejo delavce med opoldanskim odmorom. Vedno so bili okrog Tomaža in ga izpraševali na zvit način o tem in onem. Seveda so najprej hoteli izvedeti, če hodi k maši, kajti kdor ne gre k maši, je njim vsak tak že vnaprej socialist ali komunist. Seveda jim Tomaž sprva ni priznal svojega prepričanja, ko pa se mu je valed silnega priganjstva delo pristudilo, jim je kar odprto povedal svoje prepričanje o veri in politiki. Kmalu po tem dogodku je seveda Tomaž bil odslovljen, zakar pa mu ni bilo žal, četudi je čutil potrebo po zaslužku.

Od takrat ni Tomaž več nikjer dela dobil. Primoran je bil, da se je javil religijni postaji za podporo, na kateri je še danes. Od nje bo živel toliko časa, dokler ne dobi dela, o katerem pa še ni nobenega izgleda in ga menda kmalu tudi ne bo.

Joseph Ule.

Mussolinijeva "mobilizacija" v Ameriki

Washington, D. C. — Okrog sto Italijanov, ki niso ameriški državljanji, se je 2. oktobra sešlo v italijanskem poslanstvu. Odzvali so se pozivu Mussolinija na "masno civilno mobilizacijo". To se je zgodilo tudi v drugih ameriških mestih, kjer so se italijanski priseljenci, fašisti, zbrali v italijanskih konzulatih.

Shod za terrehautske stavkarje

Chicago.—Prihodnji torek, 8. okt., ob 8. zvečer, bo v Delavskem Liceju na Ogden in Kedzie ave. shod. Glavni govornik bo Powers Hapgood, ki bo govoril o situaciji v Terre Hautu, Ind. Dva dni pozneje bo sedel na zatožni klopi radi pobijanja vojaške diktature v mestu pokojnega Evgena Debsa.

Dr. Hewlet Johnson (desno), dekan katedrale v Canterburyju, Anglija, in detroitski radioprildigar Charles E. Coughlin.

Kako se Hitler čuva atentatorjev

Straži ga močna privatna straža noč in dan

Berlin.—(TIS)—Da diktatorji nemškega naroda niso preveč sigurni o svoji varnosti in "priljubljenosti," je razvidno iz komplicirane protekcijske mreže, s katero se je zavaroval Adolf Hitler. Njegova osebna straža zdaj šteje 600 skrbno izbranih mož, ki so odgovorni za njegovo varnost.

Ta Hitlerjeva osebna straža je nastanjena v posebnih barakah v nekem predmestju Berlina. Oborožena je z najmodernejšim orožjem. Kadar kateri stražnik zapusti barake, mora komandantu javiti vsa svoja opazovanja, sploh navesti vsako ulico in kraj, kjer je bil in ljudi, s katerimi je prišel v stiko. Če gre v drugo mesto, se mora takoj javiti policiji, brzojavno pa svojemu komandantu.

Ti Hitlerjevi stražniki imajo v "tretjem cesarstvu" posebni status. Stojte nad vso policijo in vojaštvom ter lahko vsak čas uvedejo preiskavo kjerkoli in aretirajo kogarkoli. So država nad državo. V slučaju potrebe jim morajo biti na razpolago vsa transportacijska sredstva, privatna in vladna.

Poslojce nacijskega kancelarja straži noč in dan 80 težko oboroženih mož. Vsak vhod na površju in v kleti je skrbno zastražen. Zastrazena je skrbno tudi bližnja okolica. Nad Hitlerjevim domom ne sme leteti nobeno letalo in nad vladnim distriktom le po posebnih črtah s posebnim dovoljenjem.

Kadar "priljubljeni" Adolf zapusti zidove svoje palače, ga vedno spremljajo štirje težki avti močno oboroženih stražnikov. Del te ekvipaže je tudi posebni truk, ki je opremljen za vse slučajnosti. Kadar Hitler potuje v zraku, ga poleg štirih mož telesne straže vedno spremljajo tudi trije ali štirje oboroženi aeroplani.

Injunkcija proti krojaški uniji

Cincinnati, O. — Tukajšnji sodnik Alfred Mack je proti krojaški uniji Amalgamated Clothing Workers izdal injunkcijo, ki prepoveduje piketiranje "in drugo vmešavanje v obratovanje" Ohio Custom Garment kompanije. Injunkcija se tiče vseh krajevni unij in osrednjega odbora. Unija vodi veliko organizatorično kampanjo za organiziranje vseh tovarn v tem mestu in je imela do zdaj že lep uspeh. Kampanjo vodi tudi po drugih mestih, kjer so še neuničljive tovarne.

Relijni stavkarji dobili koncesije

Dobili so 10% zvišanje plač in znižanje delovnika

Allentown, Pa. — (FP) — Relijni stavkarji v vzhodni Pennsylvaniji se niso borili zastonj proti "zaščitnim plačam". Relijna administracija je kapitulirala pred močno skupno delavsko fronto in zvišala plače za 10% ter skrajšala delovnik od 140 do 120 ur na mesec. Priznala je tudi pravico do pritožbenih odborov ter starostne pravice.

Relijna stavka je v tem mestu izbruhnila 11. septembra, naka se je naglo razširila na razne kraje države. Relijno delo je bilo paralizirano posebno v vzhodnem delu države. In ko so religiozne oblasti zagrozile, da bodo stavkarje črtale z religiozne liste, je podprlo stavkarje vse organizirano delavstvo v Allentownu in tudi v drugih mestih.

Unije in organizacije brezposelnih so organizirale Skupni delavski svet, ki je prevzel vodstvo stavke. Boj "Rooseveltovi plači" \$55 na mesec je bil napovedan na vsej črti. In ko so religiozne oblasti uvidele, da imajo opraviti z močnim nasprotnikom, so kapitulirale in pristale na kompromisno poravnavo stavke.

Farmarji zgrade svoje elektrarne

Akcija za združno elektriko v Michiganu

Lansing, Mich. — (FP) — Farmarska unija in farmarske združne organizacije so pričele z akcijo za združno elektrifikacijo podeželskih krajev v Michiganu. V ta namen so ustanovile Michigan Rural Electrification Association, ki bo gradila elektrarska omrežja.

Ti projekti bodo striktno združni. Za financiranje konstrukcijskih del se bo ta farmarska zveza obrnila na zvezno vlado, ki je dovolila sto milijonov iz religioznega sklada za slična javna dela. Denar si bo od vlade izposodila in posojilo izplačala v 20 letih.

Farmarska unija in zadruga so se odločile za to akcijo, ko so spoznale, da jih elektrarski trust namerava ujeti v novo mrežo. Podeželsko elektrifikacijo, katero naj bi pomagala financirati tudi vlada, je namreč nameravala izvesti Consumers Power Co., "farmarji so pa prišli do zaključka, da konstrukcijska dela lahko sami ceneje napravijo in tudi profita jim ne bo treba plačevati elektrarskim baronom. To so počeli tudi pred poslansko zbornico.

Človek, živali in vreme

Človekovo ugodje je v veliki meri odvisno vremena. Kder trpi na revmatizmu; čuti dneve naprej, da se bliža slabo vreme. To pa zadeva s kurjimi očesi, stariimi ranami, s vobolom, neugodjem in podobnim so tako z ne stvari, da nam jih ni treba na dolgo razgati. Tudi suhe roke napovedujejo dež.

Od prastarih časev sem veljajo vsakovrstni živali za izborne vremenske preroke. Kadar pes in mačka grizeta travo, ali kadar se mačva valja po hrbtu in pleza na ognjišče, je pričakovati dež ali nevihte. Če mačka kiba, ted bo lepo vreme. Prav tako se bliža deževno vreme, če lazijo prašiči zgodaj po svojih hlevih. Če plezajo ovce zvečer na visoke skale, je pričakovati lepega stalnega vremena. Lisičkovi hudi in druge gozdne živali se zatekajo pod hudiim mrazom v bližino človeških bivalisč.

Kadar se ptice pričnejo seliti zgodaj v jesen, tedaj bo zima kmalu tu. Če kukavica spomni kukka na golih drevesih, bo letina slaba, sedi divji petelin visoko na drevesu, tedaj zgodnja zima. Skopa bo letina, kadar gol in galebi neumorno vreščijo. Če letijo žerj nizko, bo zima polna snega, če letijo visoko, zelo mrzla, a snega bo malo. Če letijo lastav nizko, je pričakovati dežja, če letijo visoko, vreme lepo.

Tudi mravlje in čebele čutijo baje dolgo pred kakšno bo vreme. Pred toplimi, suhimi polji gradijo mravlje ostrejša in strma mravljišča narobe pa pred hladnimi in deževnimi polji. Kadar se mravlje in čebele oddaljujejo leč od svojih bivalisč, vohajo dež. Tedaj tudi druge žuželke rade skrejejo pod liste pajki ne predejo svojih mrež. Nasprotno so pajki v tem pogledu pridni pred lepim menom in vetrom. Če imajo jerebice, bi in hrasti mnogo plodu, bo zima ostra. Zgod odpadanje listov napoveduje mlo jesen. Zgod pa listje na jerebikah ohrani nenavadno dolgo, tedaj je računati s hladno pomladjo.

Za nevihte je zelo občutljiva pijavka. Kazali so, da nanjo posebno vpliva ozra elektrika. Pred nevihtami plavajo te živali nemirno po kozareu, dotim ostajajo drug mirno pri tleh.

Skrivnost narkoze

Vedno znova se pojavlja mnenje, da narkoza kakorkoli vplivati neugodno na nance in njihovo rast, posebno na mlade stan ki morajo šele dozoreti.

Biolog Georg Politzer je v zadnjem času vršil celo vrsto poskusov, ki naj bi rešili vprašanje in sicer si je najprimernejši poskusni objekt izbral ličinke močeradarov. Prouč je spremembe po narkozi na roženici njih, ker je že iz prejšnjega svojega dela vedel, so stanice tu razporejene in kako se delijo.

Položil je ličinke v razna narkotična sredstva, alkohol, eter in kloroform, ki ga uporablja posebno v Ameriki. V ta zelo razredena sredstva je dal 1000 ličink za štiri ure, po jih je postavil v navadno vodo. V enour presledkih je nato jemal ličinke iz vode in tančno preiskoval njih roženice. Preiskal vedno roženici obeh oči, ker je znano iz prejšnjih opazovanj, da se delitev stanice vrši v o večinoma istočasno, vsekakor pa v istem času. Ugotovil je, da je alkohol roženičnim nicam dosti bolj škodoval nego eter. V narkotično sredstvo zavre stanično delitve, karakterističen način za najkrajši čas pa v Po etru se prične normalna delitev že po nekaj urah. Vzrok za oviranje delitve je brzota spremembi propustnosti stanične površine. V spremembi gostote stanične substance. V njje se niso pojavljale popolnoma istočasno obeh roženicah, kar bo v zvezi z različnim dijem delitve. Politzerjevo raziskovanje je nimivo, ker odpira nove poti, da spoznamo hanizem narkoze in obnašanje nedozorelih nic pod vplivom narkotičnih pripomočkov.

"Nevarna leta" za prometne zgodje

V Londonu obstoji že dalj časa poseben bor prometnega ministrstva, ki se bavi z jevanjem prometnih nesreč in njihovih statistik. Ta odbor je pred kratkim izdal statistiko iz katere je razvidno, da so "nevarna leta" de prometnih nesreč otroška leta od 7. do kar se da pojasniti s fiziološkimi in psihološkimi razvojnimi otrok. Zanimivo je to, da je med ki dvakrat rolko žrtve prometnih nesreč kor med deklicami.

Nevarnost bi se dala po mnenju odb zmanjšati na ta način, da bi ceste dobile z zmanjšati na ta način, da bi ceste dobile z hodnike za pešce in bi se osnovala izrična odmaknjenih parkih, ki bi bila dostopna staršem. Drastični verzi na javnih prostor nazorna predavanja in slike naj bi otroke z zarjale na nevarnosti ceste.

Novo letalo

V Taškentu so pravkar dogradili ogromni aeroplan, ki bo služil za polete v suševnih vernege tečaja. Letalo je popolnoma iz nerne, meri v dolžino 15 m, z razpetimi krili pa m in tehta 5,500 kg. Posebnost novega plana je ta, da lahko vozi z brzino 210 km uro, doseže višino 5,000 m ter se po potre lahko opremi s kolesi, smučmi ali vodni smučmi, tako da lahko pristane na kakršni koli terenu.

Governor Georgije Eugene Talmadge (levo) in rev. Gerald Smith, organizator gibanja za razdelitev bogastva.

Vesti s Primorskega

V Istri nazadujejo poroke
Dr. Gioseffi je napisal znan-
stveno študijo o demografskem
preobrnju prebivalstva v Istri. Raz-
iskava vsebuje važne ugotovitve,
ki kažejo, da poroke v Istri ne-
nazadujejo. To kaže na
razliko osnovne jedinice človeške
družine, ki lahko postane
mehča za vso deželo.

prvi del obtožnice ni bil uteme-
ljen, kljub temu ju je obsodilo
na zaporno kazen po 6 mesecev
in na globo po 1000 lir. Istega
dne so čepovski karabinjerji
priljavili sodišču 29 letnega A-
lojzija Vončina iz Lokavice pri
Kanalju, ki je prav tako brez pot-
nega lista zbežal preko m. je.

Se v letih 1901 do 1910 je od-
šlo na vsakih 1000 prebival-
cev po 7,3 porok na leto. Leta
1911 je padel ta kvocient na 5,19,
naslednje leto se je ustavil na
5,19 in pri tem je ostalo do pred-
sednjega leta. Pravijo, da naj bi bila
nazadovanje povzročila uved-
ba italijanskega civilnega zaka-
na v novih pokrajinah. Ko pa se
v lateranskim paktom priznal
prejemanjem enakopravnih
pomen kakor civilni, je kvot-
ent porok spet narasel čez 7
1000 prebivalcev. Kakor pa
druge okolščine, so poro-
ke predlaskim in lani narasle
vsi drugi razlogi in samo
razno. Znano je, da je pričel
razni z raznimi nagradami, da-
ri in ugodnostmi navajati ljui-
na to, da so se poročili. V Is-
tr, kjer je mizerija še vedno na
črni, so prišle take nagrade
kajbolj do veljave.

Postojna modernizirajo.
V državnih cestah so že spo-
stavili novo drevo, ki
proti kočvoru so asfaltir-
ali, prav tako tudi pot k jami.
V Pivki gradijo novo sportno
grišče, na starem igrišču pa
nate v kratkem cel okraj no-
vi vil. Preko igrišča so že spe-
ali dve novi cesti in ob njih
so gradili začeli graditi 6
in dvo-nadstropnih hiš. No-
vogradba fašističnega zaveti-
ga družbe "Italia Redenta" je že
v streho. V bližnjem Prestran-
ju in Ubeljskem, ki sicer spada
pod druge občinske uprave,
da se vedno na Pivki, pa bo
v kratkem zgrajeni dve no-
vi hiši. Prihodnje leto namera-
vajo v Postojni zgraditi še krito
cesto in novo postovno postopje.
Študijem pa vodovod, tudi dr-
vno cesto od Sežane do meje
vrtujejo. Blizu Senožeč se bo
v dnu ceste odcepil od stare-
ga, ki zavije proti Razdrtem, ter
spet stekel vanj pri Hraščah.
Kakor bo Postojno in Kačjo vas-
na meji bodo cesto preložili
na bo ves čas tekla ob levi
strani železniške proge.

Kakor bo mesto v gradbenem
predelu mnogo pridobilo, tako je
zakomur tudi jasno, kakšen po-
nem imajo te zgradbe v sploš-
nem.

Ze doslej je bila le redko ka-
kova nova hiša v rokah domači-
nov. Vse ohe njene nove hiše pa
se sedaj v lastni režiji zgradilo
in oddajalo v najem tržaško ob-
možnost podjetje "Icam".

PROBNE NOVICE IZ PRIMORJA

Pred goriskim sodiščem se je
14. sept. proces proti 24
letnemu Ivanu Sfiligoju in 25
letnemu Radoslavu Rusjanu iz
Brdih. Obtožena sta
da sta zaradi poklica k vo-
jski nameravala zbežati čez
mejo. Sodisce je ugotovilo, da

Vesti iz Jugoslavije

PUSTOLOVŠČINA RUDOLFA VODOPIVCA

Kako je lažni nadškofov tajnik
gradil planinski dom na Koro-
nskem sedlu

Ljubljana, 13. sept.
Ekonom nadškofa dr. Sariča
in tajnik nadškofa Bauerja, 36
letni trgovski potnik Rudolf Vo-
dopivec, ki je pod zveščimi na-
slovi goljufal pred kratkim po
Gorenjskem, je bil danes dopolne
dne zaslišan na policiji, nato pa
so ga izročili sodišču. Od onega
dne, ko je tako nesramno po-
tegnil ljubljanskega taksisofer-
ja, da ga je brez vsake pare na-
grade popeljal na Bled, pa do
dneva aretacije je Vodopivec
preživel živahno razgibanu, za
nekaj časa prav lepo uspelo pu-
stolovščino. Ker so mu na Bledu
gorela tla pod nogami, je še ti-
sti dan zbežal na Jesenice in po-
tem dalje preko Rateč na av-
strijsko stran. Takrat je bil še
precej skromno oblečen, kakor
se pač spodobi za skromnega
preganjanca, brez počenega gro-
ša v žepu. V takšnem stanju je
bil Vodopivec že nečetokrat v
svojem pestrem življenju in ka-
kor zmerom mu je tudi tokrat
svetla ideja pomagala iz zagate.

Dne 20. avgusta, torej dva
dni potem, ko je osleparil ljub-
ljanskega soferja, se je v hiši
tesarskega mojstra Lovrenca
Lovrenca Kravine v St. Lenar-
tu na Koroškem oglašil mlad,
sicer skromno, popotno oblečen,
a simpatičen, zgovoren gospod.
Predstavil se je kot inž. Nikola
Meštrovič iz Zagreba, ki mu je
Jugoslavija poverila imenitno
nalogo, da na Koroškem sedlu
zgradi velik, impozanten, turi-
stičnemu prometu med obema
sosednjima državama namenjen
paviljon. Beseda je dala besedo
in inž. Meštrovič, v katerem je
ljubljanska policija pozneje raz-
krinkala Vodopivca, je tesar-
skemu mojstru širokogrudno
stavil ponudbo, naj prevzame de-
la, ki mu bodo vrgla čeden do-
biček. Mojster Kravina je bil
posla kajpak vesel in je mlade-
mu inženirju iz Jugoslavije, je
nesl tako veselo prilike življenja
in dela s seboj ohranil zaupanje
še potem, ko je ta pričel govoriti
o nekakšni kavčiji 760 šifling-
gov (okrog 6500 Din). Na ju-
goslovanskem konzulatu v Ce-
lovcu mora namreč za konje, ki
bodo vozili gradbeni material iz
Jugoslavije, plačati ta znesek
brezpogojno do 10. ure nasled-

njega dne, a slučajno nima pri
sebi toliko denarja. Kravina je
lepim besedam verjel in izplačal
znesek tujcu na roko, obenem
pa sta se domenila, da ga na-
slednje jutro poišče v hotelu
Moser v Celovcu, kjer stanuje,
nato pa pojedeta skupaj na kon-
zulat, da uredita vso reč.

Vodopivec se je iz St. Lenar-
ta v resnici napotil naravnost v
Celovec, si nabavil najprej ele-
gantne obleke in perila, nato pa
je stopil k Moserju in naročil
dve sobi. Eno zase, eno pa za
prijatelja Kravino, ki naj mu
jo dajo na razpolago, kakor hi-
to se naslednje jutro oglasi v
hotelu. Vodopivec, ki se je tudi
v hotelsko knjigo vpisal kot inž.
Meštrovič, je vrtarju naročil,
da ga pred poldvanajsto uro ne
sme buditi, in ko si je tako z
najbolj uspešnim trikom zavarov-
al hrbet, je na tihem izginil iz
hiše in iz mesta, sedel na prvi
vlak in se odpeljal proti Gradcu.
Ko je naslednje jutro Kravina
dopotoval za njim, so mu v ho-
telu povedali, da gospod inženir
še spi. Nesrečni mojster, ki so
ga že začele obhajati slutnje, da
je padel v roke sleparju, je od-
hitel na konzulat, kjer je v res-
nici izvedel, da je vse skupaj
prazna laž. Alarmiral je polici-
jo in odhitel nazaj v hotel, a Me-
štrovičeva soba je bila prazna.
Vodopivec pa je ta čas že po-
skušal srečo — na Madžarskem.

A kakor kažejo znamenja, mu
posli tam niso šli kaj dobro iz-
pod rok. Pobral je šila in kopita
in se čez nekaj dni vrnil v Ju-
goslavijo, kjer je menil, da bo
Ljubljana za velesejmske dni
nudila kaj več prilike za kakr-
šnekol donosne podvige. Nekje
v Jenkovi ulici si je najel sobo
— gospodinjci se je predstavil
kot slušatelj prava — a komaj
se je dobro pojavil na ulicah, ga
je pobral policaja.

Zaradi prepira z očetom v smrt

V hiši posestnika Kosa v
Zgornji Zadobrovi pri Devici
Mariji je 13. sept. prišlo do dru-
žinskega prepira, ki se je nena-
vadno tragično končal. Ko se je
23 letni domači sin France po tr-
dem delu opoldne vrnil s polja h
kosilu, sta se z očetom nekaj
malega sporekla, med besedova-
njem pa je France na lepem se-
daj po steklenici lizola na polici
in dela s seboj ohranil zaupanje
še potem, ko je ta pričel govoriti
o nekakšni kavčiji 760 šifling-
gov (okrog 6500 Din). Na ju-
goslovanskem konzulatu v Ce-
lovcu mora namreč za konje, ki
bodo vozili gradbeni material iz
Jugoslavije, plačati ta znesek
brezpogojno do 10. ure nasled-

Na tisoče starih ljudi je prišlo v religiozno ura de v Los Angelesu in vložilo prošnje za starostno pokojnino po sprejetju zakona socialnega zavarovanja v kongresu.

Hrana in zmogljivost

Mogoče je človeka hraniti z
najbolj pestro in bogato hrano,
pa nam navzlic temu klavrno
pogine. Dajaj mu le olučen riž,
predrobno zmlet moko, predlo-
gu kuhano zelenjavo itd. Vita-
mini, ki brez njih telo ne more
živeti, se na ta način namreč v
jestvinah uničijo, a vse drugo,
naj si bo še tako okusno pri-
pravljeno, nas ne more obraniti
skorbuta, beriberija in kar je še
podobnih uničujočih bolezni, ki
izvirajo iz pomanjkanja vitam-
inov.

Zelo značilne poskuse v tem
pogledu je izvršil v zadnjih č-
asih danski zdravnik dr. Gudjons-
son. Eksperimentalni je s 30-
000 živalmi in je pri tem dognal,
da postane organizem po hrani,
ki ne vsebuje dovolj vitaminov,
tudi vse bolj občutljiv za infek-
cijske bolezni. Nič ni čudnega,
če nas posebno v pomladnem ča-
su obiskujejo razne množestve-
ne epidemije, kakor hripa. Telo
ima tedaj dovolj nesveže zim-
ske hrane pač malo vitaminov v
sebi in je proti tem boleznim
manj odporno. Tudi "poveljna
utrujenost," ki jo prva sveža ze-
lenjava naravnost odpiha, je po-
sledica vitaminskega pomanjka-
nja.

Dr. Gudjonsson pa se ni za-
dovoljil z živalskimi eksperimenti
in s teoretskimi razglabljanji.
Izvršil je tudi velikopotezne po-
skuse, da dožene, kakšen vpliv
ima dovajanje vitaminov člove-
škemu telesu. Kakšnim 1000
osebam je dajal celo leto pod
stalno kontrolo vsak dan posebn-
no porčijo vitaminov. Te po-
skusne osebe so bile razdeljene
v 3 skupine. V prvi so bili de-
lavci, v drugi vojaki, v tretji
otroci. Uspehi so bili presenet-
ljivi. Vsem osebam se je dvig-
nil tek in dobri počutek. Za
prehladne bolezni skoraj niso
bile več dovzetne, debeluh so
dobilali vitkejšo linijo, suhi so
se debelili. Iz tega izvira, da
imajo vitamini v telesu tudi vlog-
o nekakšnih uredilcev pre-
snove in rasti. Pri delavcih je
bilo boljše zdravstveno stanje
posebno očitno, "vitaminsko mo-
štvo" med vojaki se je izkaz-
ovalo posebno pri sportu po večji
zmogljivosti. Pri otrocih sicer
ni bilo opaziti kakšne posebne
porasti zmogljivosti, pač pa so
se tem bolj odlikovali po zdravju.
Ugodni uspehi teh posku-
sov so imeli za posledico, da pre-
jemajo sedaj danski vojaki in
šolski otroci vsak dan posebno
porčijo vitaminov.

Alli ste naročeni na dnevnik 'Prosveta'? Podpirajte svoj list!

Dr. Gudjonsson je na podlagi
teh poskusov in svojih raziskav
postavil tudi zanimivo teorijo,
po kateri je zmogljivost vsakega
plemena, kakor vsakega človeka,
odvisna v nemali meri od njego-
ve prehrane. Pleme, ki se hrani
zdravo, to je z zadostno množ-
no vitaminov, je sposobno tudi
največjih del in je najbolj
vztrajno. Tako je rešil skriv-
nost, ki je delala strokovnjakom
že dolgo preglavice. Stari Vi-
kingi so bili, kakor znano, na
svojih velikih potovanjih tudi
cele mesece na morju brez sveže
hrane, a vendar ne beremo nik-
jer, da bi trpeli zavoljo skorbu-
ta, ki je še danes, ko vemo za
njegov vzrok, strah pomorščak-
ov. Vzrok tej neobčutljivosti
je našel danski zdravnik v po-
ročilu nekega starega pisca, ki
pravi, da so Vikingi na svoja
potovanja, ki so jih vedla do
Greenlanda in Severne Amerike,
jemali s seboj razen kruha in

Governer spet posljal milico v Harlan

Nastopiti ima proti teroristu premogovnih baronov

Frankfort, Ky. — (FP) —
Governer Laffoon je letos že tre-
tjič posljal državno milicijo v no-
torični okraj Harlan, katerega
vladajo z železno pestjo že mn-
ogo let premogovni baroni. Zdej
je posljal vojaštvo v ta okraj na
pritožbo voditeljev United Mine
Workers unije, ki so šli pred go-
vernerja s povestjo o črnem te-
rorizmu.

Namesto podpisa nove apala-
čijske pogodbe, ki je bila sklen-
jena v Washingtonu, so kentuck-
ski operatorji odgovorili z no-
vim terorizmom. Laffoon jih ob-
tožuje, da imajo deputierife na
plačilni listi, da njih bojovniki
terorizirajo nedolžne ljudi in di-
namitirajo njih domove, da njih
gardisti blokirajo državne ceste
in ugrabljajo pasante, da izgan-
jajo družine iz stanovanj brez
legalnega dovoljenja in da lo-
kalne oblasti ne protektirajo
interese prebivalstva.

Governer je rekel, da bo mili-
cija služila le kot "opazovalci"
in ne bo premogovnih revirjev
podvrpla obrednemu stanju. Pa-
zila bo le na krajevne oblasti in
privatne gardiste.

Po odredbi milicije v notorični
okraj je George S. Ward, tajnik
harlanke operatorske zveze re-
kel, da bodo operatorji plačevali
lestvico nove apalačijske pogod-
be. Ker te pogodbe pa nočejo
podpisati, se stavka rudarjev na-
daljuje.

Mussolinijeva invazija Abesinije se je začela

(Nadaljevanje s 1. strani.)
Z vojaškega stališča ni bila
ta "mobilizacija" nič impresiv-
na kljub železni disciplini faš-
stov. Ljudje, splašeni in ner-
vozni, so drveli skupaj kakor
brez glave in nato so pokorno
poslušali Mussolinijev govor, ki
je gmel iz zvočnika, raznesen
iz Rima po vsej državi. Musso-
lini je v svojem govoru pozval
"vse Italijane doma, za gorami
in za morji", naj se pripravijo
na "veliko, svečano uro, ki ima
udarti v zgodovini domovine".
Rekel je, da takih demon-
stracij še ni videla zgodovina in
te demonstracije morajo za vse-
lej prepričati ves svet, da je
"fašizem perfekten, absoluten
in nespremenljiv". Italija dan-
es marsira, je kričal Mussoli-
ni, ne samo njena armada, tem-
več vseh 44 milijonov Italija-
nov marsira — kam marsira,
Mussolini ni povedal.

Delavstvo priskočilo na pomoč stavkaricam

Dallas, Tex. — Radi sodniške
akcije proti oblačilnim delav-
kam, ki so na stavki že od zad-
njega marca in so pred nekaj te-
dni pred neko tovarno slekle več
skebinj, so stopile v akcijo tu-
kajšnje unije, ki so organizirale
poseben odbor za pomoč stavka-
jočim delavkam. Kršenja sodni-
ske prepovedi je bil obtožen in
kaznovan Meyer Perlestein, pod-
predsednik unije ILGW.

Illinoiski rudarji dobili novo pogodbo

(Nadaljevanje s 1. strani.)

lavskega departmeta. Skupna
mezna izplačila so znašala 3,4
odstotka manj ko lankega av-
gusta, uposlenost se je pa zni-
žala za 9%.

Deset, petnajst let nazaj so
bili Illinoiski rudarji 'gospodje'
v primeru z današnjimi razme-
rami. Takrat je bil Illinois še
na drugem ali tretjem mestu v
produkciji premoga. Pred 15 leti
je ta država imela še okrog
100.000 rudarjev in deset let
nazaj še nad 90.000. "Normal-
na" mezna izplačila (l. 1925-
27) so znašala nad 82% več ko
zdaj.

V zadnjih desetih letih se je
vse to spreminilo. Rudarjev de-
la v Illinoiski premogovni indu-
striji več ko polovico manj. In
uposleni rudarji delajo približ-
no 40 dni manj na leto in tudi
za dokaj nižjo plačo. Med lest-
vico Illinoiskih rudarjev in ru-
darjev v drugih državah ni več
dosti razlike. Prejšnja leta je
bila za okrog 20 do 25% višja
od drugih držav v centralnem
ali starem konkurenčnem ok-
rožju.

Zadnja leta so izgubile vse te
prednosti. Deloma radi razma-
ha premogovne industrije v
Kentuckyju in zapadnem delu
West Virginije in deloma radi
oslabljena organizacije v Illi-
noisu. Visoko organizirani Illi-
nois ni mogel konkurirati z no-
torično antiunijskimi premogov-
nimi baroni v Kentuckyju in West
Virginiji. Poleg tega so pa Illi-
noiski rudarji zadnja leta obr-
nili svojo tradicionalno bojevit-
ost drug proti drugemu. Nam-
esto da bi se borili proti skup-
nemu sovražniku, so se klali in
pretepli v bratomornem boju,
katerega tudi ne bo konec, dok-
ler bosta obstajali dve uniji.

Farmerji dobili pogojno kazen

Plattsburg, Mo. — Federalni
sodnik Reeves, ki je oni dan ob-
sodil 14 farmerjev na strogo
kazen radi žaljenja sodišča in
zarote proti biričem, se je pre-
misli in spreminil zaporno ka-
zen v pogojno kazen. Vse obs-
ojence je dal poklicati pred svoje
sodišče, kjer jim je naznanil, da
jim ne bo treba presediti prvot-
ne kazni, če se bodo dobro obna-
šali. Kaznovani so bili, ker so
skušali prepričati kerfisko pro-
dajo neke farme.

Debeluh pri zdravniku

Debeluh, ki bi rad shujšal, pri-
de k zdravniku in ko zagleda v
stekleni omari človeški okost-
njak, vpraša rda vedno:
— Ali je bil tudi ta pri vas v
zdravniški negi?

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907
v državi Illinois

657-59 Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBOR:

VINCENT CAINKAR, predsednik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VJDER, gl. tajnik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, taj. bol. odd. 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila... 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

HANK SOMRAK, prvi podpredsednik... 996 E. 74th St., Cleveland, O.
JOHN E. LOKAR JR., drugi podpredsednik 1198 E. 170th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODBOR:

4ATH PETROVICH, predsednik... 895 E. 140th St., Cleveland, O.
ANTHONY CVETKOVICH... 983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
JOHN OLIP... 149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

POROTNI ODBOR:

JOHN GORSEK, predsednik... 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON ŠULAR... Box 27, Arma, Kans.
JOHN TROGLJ... Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ... Box 61, Parkhill, Pa.
FRANK BARBIČ... 19511 Muskoka Ave., Cleveland, O.

NADZORNI ODBOR:

FRANK ZAITZ, predsednik... 8639 W. 86th St., Chicago, Ill.
FRED MALGAI... 25 Central Park, Peru, Ill.
JACOB AMBROZICH... 618 Pierce St., Eveleth, Minn.

POSREJ—Korrespondenci s glavnimi odborniki, ki delajo v št. urah, se reši tabele
VSA PIRMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se naslovijo na predsednika.
VSE DEJAVNE podpirajo in sivi, ki so bližje št. upravnega odbora in jasnih volje
naj se pošljejo na št. tabele.
Vse zadeve, ki se nanašajo na delovanje odbora, naj se pošljejo na št. tabele.
Vse zadeve v zvezi s blagajniškim poslom, naj se pošljejo na blagajništvo.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v št. upravnem odboru naj se pošljejo Frank Sajon,
sedemdeset letnega starosti.

VSE PRISILJE na št. porotni odbor se naj pošljejo na John Gorška, predsednika govot-
nega odbora.
VSE PRISILJE in drugi spisi, seznanila, spisi, seznanila in spisi vsa, kar je v zvezi
s glavnim odbrom, naj se pošljejo na "PROSVETA", 657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NOTI Correspondence with the Executive Office should be addressed as follows:
Communications for the Executive Office should be addressed to him.
All resolutions of money and business concerning lodges and members other than sick
benefits should be addressed to secretary's office.
Matters of sick benefits should be addressed to the assistant secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the Treasurer's office should be taken up
with him.
Communications concerning the work of the executive board should be addressed to Frank
Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.
Charge, complaints and appeals should be addressed to John Gorška, chairman, Judicial
Committee.

Mussolini nekoč in Mussolini danes

Kaj je pisal o tripolitski vojni

New York. — (TIS) — "Da-
našnja nacionalistična, konservati-
vna in clerikalna Italija hoče
napraviti klet za svojo postavo
in armada za šolo naroda. Nas,
ki smo predvidevali to moralno
degeneracijo, to ne preseneča. So
pa v zmoti tisti, ki mislijo, da je
ta militaristična dominacija znak
moči. Močni narodi nimajo nobe-
ne potrebe, da bi prenašali take
neumnosti, s kakršnimi pita jav-
nost Italijansko časopisje. Močni
narodi se znajo sami bradati.
Nacionalistična in militaristična
Italija kaže, da tega ni zmožna.
Majhno osvajaško vojno proglasa-
jajo za rimljanski triumf."

Ta citat je izlučen iz uvodni-
ka, katerega je Benito Mussolini
napisal v delavskem dnevniku
"Avantiu" dne 1. januarja 1912,
proti italijanski vojni v Libiji.
Osem let pozneje je tudi Musso-
lini napravil že cel skok v — mo-
ralno degeneracijo, letos pa v to-
talno.

Občinsko obratovanje javnih naprav se izplača

Austin, Minn. — Ker to me-
sto lastuje vse javne naprave—
vodovod, elektrarno in plinarno
bodo davkoplačevalci prihodnje
leto plačali \$11.602 manj dav-
kov kakor letos. Letošnji bud-
žet znaša \$142.217, prihodnje
leto bo pa omenjeno vsoto manj.
Mesto je pravkar preneslo \$50-
000 iz blaginje svojega vodovo-
da v splošni upravni sklad in
\$25.000 za plačanje obresti na
mestni dolg. V posebnem skladu
je nakopičilo iz prebitka javnih
naprav tudi \$162.500 za nakup
plinarne, katero je mesto pre-
vezelo iz privatnih rok in jo pla-
čalo v gotovini. "Naj se kdo re-
če, da občinsko obratovanje jav-
nih naprav ne plačuje davkov!"
pravi glasilo farmersko-delavske
stranke.

Slovenski družini

se odda v najem lepo
u r e j e n bungalow na
4639 So. Karlov Ave.
—Cena zmerna. Pojas-
nila se dobe na 4641 So.
Karlov Avenue, Chica-
go, Illinois.

Prizor iz prve eksplozije v zvezi z gradnjo prekopa preko države Floride.

